

Bačovianska komunitná záhrada získala certifikát Ukážkovej prírodnej záhrady

Prinášame Vám rozhovor s p. Mgr. Miriam Mikovou, ktorá stála pred piatimi rokmi pri začiatku obnovy komunitnej záhrady v zmysle návratu k podstate pôvodnej myšlienky zakladateľa Bačovian – Jana Antonína Baťu. V minulom roku 2024 prebehla úspešná certifikácia tejto záhrady v európskom systéme Príroda v záhrade/Natur im Garten a záhrada sa teda môže pýšiť aj plaketou Ukážková prírodná záhrada.

RM: Čím je výnimočná vaša záhrada?

MM: Bačovianska záhrada je výnimočná hneď viacerými smermi. Je v centre mesta, ktoré bolo budované ako priemyselné mesto v záhradách a tak Bačovianska záhrada je dokončením diela spoločnosti Baťa, ktorá založila Bačovany (dnešné Partizánske). Bačoviansku záhradu na mestskom pozemku budujú dobrovoľníci, ktorí pozemok zachránili pred predajom. Od začiatku, kedy sme začali rokovať s mestom o tomto pozemku, za myšlienkou stoja dve občianske združenia Agi a Skrášľovací spolok Partizánske. Päť rokov držalo gro tímu 5 žien s ich rodinami. Postupne sa k nám pridali a pridávajú noví vzdelaní, šikovní, kultivovaní, pracovití ľudia - dobrovoľníci.

Z hľadiska zachovania historického kontextu je pre nás dôležité, aby vzhľad záhrady ladil s okolitou výstavbou a charakterom miesta aj mesta. Pôvodne sme uvažovali o lesnej škôlke, no deti aj seniori nám ukázali, akým smerom by sa mal priestor uberať. Stavili sme teda na funkciu. Záhrada je určená všetkým vekovým kategóriám na oddych, vzdelávanie, načerpanie duševných síl i ukážkou trvalo udržateľného ekologického prístupu a hospodárenia. Označujeme ju ako zelená oáza mesta alebo klenot Bačovian.

Od roku 1938, kedy sa datuje vznik mesta, vzniklo aj miesto ukryté medzi bačovskými domami, ktoré slúžilo až do deväťdesiatych rokov minulého storočia obyvateľom prevažne na hru detí. Po niekoľkých desiatkach rokov, čo parcelu mesto uzatvorilo kvôli vandalizmu a narkomanom, sme sa chopili možnosti zachrániť poslednú zelenú bačovskú oázu v našom meste a podarilo sa.

To, ako záhrada vyzerá a čo sa v nej nachádza sme nevymysleli len my, náš tím. Na pôvodnom pozemku boli dva listnaté stromy a tri borievky, veľa neporiadku a kôp dreva a bioodpadu od susedov. Pred samotným návrhom sme sa stretli s deťmi a seniormi a dali sme im čas navnímať priestor. Následne sme ich poprosili, aby nám nakreslili na veľký papier čo by si v tomto priestore vedeli predstaviť a ako by ho radi využívali. Deti nakreslili jazierko so zlatými rybičkami, hojdačku, stromy, kvety a rôzne priestory na hranie. Seniori hľadali lavičky, stromy, pekné výhľady a priestor na relax a oddych. Od začiatku budovania záhrady ide o komunitný projekt, spolupracujeme s rôznorodými existujúcimi miestnymi skupinami, komunitami a dobrovoľníkmi. Priniesli sme vďaka záhradnej architektke Miroslave Dobiašovej do záhrady pôvodné odrody ovocných

stromov, ktoré kedysi lemovali ulice Baťovian, zónu jedlých plodov i okrasných záhonov, modeláciu terénu, novovzniknuté kvitnúce lúky, zelenú strechu, dažďové záhrady (aj s keramickými rybami), i prvky na hospodárenie s vodou a na adaptáciu klimatických zmien.

Pôvodne skoro prázdny priestor sa nám postupne menil pred očami. Dnes je v záhrade počet stromov viac ako 40, desiatky kríkov a trvaliek. Máme tichú zónu určenú na relax, čítanie kníh, knižnú búdku a zelené steny. Sedem tisíc litrových nádob zadržiava dažďovú vodu z okolitých striech lemujúcich záhradu. Domček so zelenou strechou je našou základňou. Atmosféru záhrady pozdvihujú zelené tunely vytvorené z vrby či ruží, centrálnym miestom stretávania je pikniková plocha. Na vzdelávanie vonku máme učebňu Sokolie hniezdo. Vyvýšené záhony slúžia škôlkarom a dospelým na pestovanie zeleniny. Množstvo lavičiek a zákutí s krásnymi výhľadmi do iných častí záhrady robí z Baťovianskej záhrady skutočný klenot nášho mesta.

Baťovianska záhrada vďaka tomu, že sa od začiatku približuje k prírodnej záhrade a má vo svojom tíme psychologičku Máriu Gablíkovú, ktorá od začiatku s nami rieši aj záhradu ako priestor určený pre ľudí, ktorí potrebujú pracovať so stresom, má jedinečný projekt Mysľou a telom v záhrade. Tento projekt realizuje v Baťovianskej záhrade, ktorá je na to prispôsobená.

RM: Prečo ste sa rozhodli dať ju certifikovať ako prírodnú v systéme Natur im Garten?

MM: Od začiatku budovania záhrady na jeseň 2019 sme vedeli, že chceme ísť cestou ekológie a prirodzenosti. Keďže je záhrada v centre mesta, chceli sme jej prenechať šmrnc Baťovej doby a preto sme sa rozhodli používať čo najviac prírodných prvkov. Snažili sme sa nerobiť zo záhrady moderný park či zámockú záhradu a prišli sme na to, že systém Natur im Garten je nám veľmi sympatický a tak sme to skúsili. Vyplnili sme formulár a čakali sme, či má Baťovianska záhrada na to mať tento certifikát.

RM: Bol proces certifikácie náročný?

MM: Proces certifikácie je veľmi jednoduchý. Po vyplnení formuláru nás navštívili dvaja hodnotitelia, sami si pozreli záhradu a vyplnili čo naša záhrada spĺňa. Veľmi príjemne nás nakoniec zaskočilo, že sme získali certifikát Ukážková prírodná záhrada.

RM: Čo ešte plánujete vylepšiť vo vašej záhrade v zmysle filozofie prírodnej záhrady, pre zvýšenie prírodnej rozmanitosti, pre adaptáciu na klimatickú zmenu?

MM: Podarilo sa nám naozaj získať vysoké hodnotenie v rámci certifikácie prírodných záhrad. V záhrade máme síce dve dosievané lúky v štádiu obnovy, no chýba nám v hodnotení tá prirodzená pôvodná lúka. My sa k nej snažíme dosevom bylín aspoň priblížiť. Do pôvodného, na byliny chudobného, prevažne trávnatého spoločenstva, sme dosiali dve odlišné kvitnúce zmesi z prirodzeného prostredia slovenskej a českej kveteny. Obe majú za úlohu zvýšiť biodiverzitu priestoru a vytvoriť tak domov pre opeľovače. Celkovo sme dosiali vyše 80 nových druhov bylín, ďatelinovín a tráv. Na jar naše lúky žiaria kvetmi a po celý rok bzučia hmyzom, prechádza sa tu ježko a schovávajú jašterice. Pôvodné trávy v niektorých miestach pre svoju vitalitu stále vyhrávajú nad bylinami. A tak máme aj obdobie vysemeňovania, kedy nie sú byliny, a lúky celkovo, veľmi vábne pohľadu oka, no význam pre obnovu je v tomto štádiu dôležitý.

Baťovianska záhrada je mladá, všetko má určitú postupnosť. Tak ako stavba domu si vyžaduje mať dobré základy, potom sa ťahajú múry, strecha, vnútorné vybavenie tak aj záhrada potrebuje mať jasnú víziu a postupne prechádzať od jedného cieľa k druhému.

Základy už Baťovianska záhrada má, kostrová výsadba je ukončená a prišiel čas aj na detaily, ktoré sú veľmi dôležité. A tam radíme aj starostlivosť o hmyz a vtáky. Radi by sme z rôznych grantov získali funkčné, ale okolitú architektúru podporujúce drobné prvky ako pitítko a vtáčie búdky. A konečne by sme aj deťom chceli urobiť radosť a vytvoriť z kopca hliny biotopický hrací kopec s rôznymi výlezmi a šmykľavkami, tunelom, ktoré budú dopĺňať rastliny vysadené podľa špecifických nárokov a orientácie k svetovým stranám. Aj táto aktivita ide ruka v ruku s filozofiou prírodných záhrad - nevynášať zo záhrady nič, ale spracovať to. Kopec hliny a ďalšie modelácie vznikli po tom, čo sme hneď v začiatkoch budovania vybágovali centrálny chodník či dažďové záhrady a navozili sme hlinu na určené miesta.

Zmyslom ekologického návrhu záhrady bolo aj zužitkovať všetko, čo sa v záhrade nachádza. Pracovať len s premiestňovaním hmoty a nie ju vyvážať preč. Niektoré modelácie mali svoje určenie na hru pre deti, iné na slnenie či výsadbu bylín.

Kopec hliny mal pôvodný názov Hobití dom, bol určený deťom, no kým stále čaká v divokej podobe na svoju chvíľu, deti si kopec privlastnili pre seba a stal sa centrom ich hier. Radi by sme ho dotvorili, pozdvihli a priniesli deťom aj rôzne iné funkcie a možnosti jeho využitia.

Plánov máme veľa. Či je to doplnenie vodných plôch v záhrade s vlhkými stanovištiami (vodná hra, pitítko), doplnenie inkluzívnych prvkov a dokončenie bezbariérových vsakovacích mlatových chodníkov, dokončenie pochôdznych nášľapných plôch okolo

centrálneho domčeka (symbolický tvar písmena B a zároveň prvok na zmiernenie pôdnej erózie intenzívnym pohybom ľudí), doplnenie jesenného či skorého jarného kvitnúceho aspektu, doplnenie druhov jedlých krov... Ako dobrovoľnícky projekt sa púšťame do tých aktivít, ktoré dokážeme pokryť finančne najmä z grantov a čo nám náš voľný čas dovolí.

Pýtal sa Richard Medal, medal@cea.sk, Centrum environmentálnych aktivít, držiteľ licencie certifikácie v systéme Natur im Garten pre Slovenskú republiku